

## **Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi**

*Araştırma Makalesi*

**E-ISSN:** 3023-4891

**KABUL TARİHİ:** 26.02.2026

### **İlkokul Seviyesinde Özel Eğitim Sınıflarında Akran Zorbalığı**

**Neriman RİFAİOĞLU**

[nerimanrifaoglu31@gmail.com](mailto:nerimanrifaoglu31@gmail.com)

**Serkan UYAR**

[serkanuyar42@gmail.com](mailto:serkanuyar42@gmail.com)

**Bengü UYSAL**

[Benguuysal\\_96@hotmail.com](mailto:Benguuysal_96@hotmail.com)

## Özet

Bu araştırmada, özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin deneyimlerini, algılarını ve müdahale süreçlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak yürütülen çalışmada maksimum çeşitlilik örneklemeyle belirlenen 19 özel eğitim öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler betimsel analiz tekniğiyle incelenmiş ve öğretmen görüşlerinden elde edilen temalar doğrultusunda bulgular yapılandırılmıştır. Araştırma sonuçları, akran zorbalığının özel eğitim ortamlarında fiziksel, sözel-duygusal ve dolaylı zorbalık biçimlerinde ortaya çıktığını göstermektedir. Öğretmenler zorbalığı çoğunlukla öğrencilerin davranışsal değişimlerinden, akran etkileşimlerindeki ani farklılıklardan ve öğrenci bildirimlerinden fark ettiklerini belirtmiştir. Bulgular, zorbalığın ortaya çıkışında duygu düzenleme güçlükleri, sosyal beceri yetersizlikleri, dürtüsellik, aile tutumları ve sınıf ortamı gibi bireysel ve çevresel faktörlerin önemli rol oynadığını ortaya koymuştur. Öğretmenlerin zorbalıkla baş etme sürecinde anlık müdahale, davranış düzenleme, sosyal beceri eğitimi, pozitif davranış destekleri, rehberlik iş birliği ve aile iletişimi gibi çok boyutlu stratejiler kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada, zorbalığı önlemeye yönelik sosyal beceri programları, öğretmen eğitimleri, rehberlik kadrosunun güçlendirilmesi ve okul-aile iş birliğinin artırılması gibi çeşitli eğitimsel ve yönetsel desteklere ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, özel eğitim bağlamında akran zorbalığının kapsamlı ve bütüncül müdahale programları gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Akran zorbalığı, özel eğitim, öğretmen görüşleri, sosyal beceri, nitel araştırma.

## Peer Bullying in Special Education Classrooms at the Primary School Level

### Abstract

This study aimed to explore the experiences, perceptions, and intervention practices of teachers working in special education classrooms regarding peer bullying. Employing a case study design within the qualitative research paradigm, semi-structured interviews were conducted with 19 special education teachers selected through maximum variation sampling. The data were analyzed using descriptive analysis, and themes were generated based on teachers' narratives. The findings revealed that peer bullying in special education settings manifests in physical, verbal-emotional, and indirect forms. Teachers reported identifying bullying primarily through students' behavioral changes, sudden shifts in peer interactions, and direct student disclosures. The results indicated that emotional regulation difficulties, social skill deficits, impulsivity, family dynamics, and classroom environment factors play significant roles in the emergence of bullying behaviors. Teachers were found to use multidimensional strategies when addressing bullying, including immediate intervention, behavior regulation, social skills instruction, positive behavior supports, collaboration with guidance counselors, and communication with families. Moreover, the study highlighted the need for educational and administrative supports such as social skills programs, teacher

training, strengthening guidance services, and enhancing school–family collaboration. Overall, the results emphasize that peer bullying in special education contexts is a complex phenomenon requiring comprehensive and holistic intervention frameworks.

**Keywords:** Peer bullying, special education, teacher perspectives, social skills, qualitative research.

## GİRİŞ

Akran zorbalığı, eğitim ortamlarında öğrenciler arasında güç dengesizliğine dayalı, kasıtlı ve tekrarlayan saldırgan davranışlar biçiminde ortaya çıkan çok boyutlu bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Olweus, 1997; Card ve Hodges, 2008). Bu davranışlar yalnızca fiziksel şiddetle sınırlı kalmayıp, sözel, duygusal ve siber yollarla da gerçekleşebilmekte; sosyal dışlama, alay etme, küçümseme, tehdit etme ve dedikodu gibi dolaylı biçimlerde de kendini göstermektedir (Çankaya, 2011; Gökler, 2009). Zorbalığın temelinde bireyler arasındaki güç eşitsizliği yer almakta ve bu eşitsizlik, davranışların süreklilik kazanmasına zemin hazırlamaktadır. Öğrencilerin kişilik özellikleri, aile tutumları, öğretmen davranışları ve okulun sosyal yapısı, zorbalık sürecini doğrudan etkileyen faktörler arasında bulunmaktadır. Bu bağlamda akran zorbalığı, bireysel eğilimlerin yanı sıra çevresel koşulların etkileşimiyle şekillenen karmaşık bir sosyal problem olarak değerlendirilmektedir.

Özel eğitim ortamlarında ise akran zorbalığı daha karmaşık bir görünüm sergilemektedir. Gelişimsel farklılıkların belirginliği, iletişim becerilerindeki sınırlılıklar ve duygusal düzenleme güçlükleri, bu tür davranışların hem sıklığını hem de etkisini artırmaktadır (Aydemir, 2023). Dolayısıyla özel eğitimde zorbalık, yalnızca bireysel davranışların değil, aynı zamanda öğretmen tutumlarının, sınıf dinamiklerinin ve çevresel düzenlemelerin bir sonucu olarak ele alınmalıdır (Cincioğlu ve Kurt, 2024). Okul ikliminin niteliği de bu süreçte kritik bir rol oynamaktadır; olumlu bir iklim öğrenciler arasında empati, saygı ve iş birliğini teşvik ederken, olumsuz bir iklim saldırgan davranışların yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Öğretmenlerin sınıf içindeki gözlem ve müdahale düzeyleri, zorbalığın önlenmesinde belirleyici bir etken olarak öne çıkmaktadır (Atış Akyol, Yıldız ve Akman, 2018; Terzioğlu, 2022).

### Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkokul seviyesindeki özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin görüşlerini ortaya koymak, zorbalığın nedenlerini, türlerini ve öğretmenlerin kullandıkları önleme ve müdahale stratejilerini belirlemektir.

Bu amaca ilişkin aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Özel eğitim sınıflarında akran zorbalığı hangi biçimlerde ortaya çıkmaktadır?
2. Öğretmenler, sınıflarında gerçekleşen akran zorbalığı durumlarını nasıl fark etmekte ve değerlendirmektedir?
3. Akran zorbalığının ortaya çıkmasında etkili olan bireysel ve çevresel faktörler nelerdir?
4. Öğretmenlerin akran zorbalığıyla baş etmede kullandıkları yöntemler nelerdir?
5. Öğretmenler, akran zorbalığını önlemeye yönelik ne tür eğitimsel ve yönetsel desteklere ihtiyaç duymaktadır?

## Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, akran zorbalığının önlenmesine yönelik uygulamalı eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlaması, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin desteklenmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi açısından da önem taşımaktadır (Cincioğlu ve Kurt, 2024; Özkan vd., 2023). Araştırma, aynı zamanda nitel veri analiziyle öğretmenlerin öznel deneyimlerini anlamaya çalıştığı için, mevcut nicel çalışmalara derinlik kazandırmakta ve literatürdeki boşluğu doldurmaktadır (Terzioğlu, 2022). Aynı zamanda öğretmenlerin akran zorbalığına yönelik farkındalık düzeylerini, müdahale yeterliliklerini ve okuldaki rehberlik sistemleriyle etkileşimlerini ortaya koyması bakımından da dikkat çekicidir. Elde edilecek bulgular, okul yönetimlerinin rehberlik servisleriyle iş birliği içinde yürüteceği önleme programlarına yol gösterici olabilir. Özellikle özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin deneyimlerinden hareketle geliştirilecek politikalar, Millî Eğitim Bakanlığı'nın kapsayıcı eğitim anlayışına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, bu çalışma özel eğitimde sosyal duygusal öğrenme, değerler eğitimi ve okul iklimi gibi kavramların önemine dikkat çekerek, öğretmenlerin profesyonel gelişim süreçlerinde zorbalıkla mücadeleye ilişkin farkındalık eğitimlerinin artırılmasına temel oluşturacaktır.

## YÖNTEM

### Araştırma Yöntemi

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, belirli bir olgunun, olayın veya sürecin kendi doğal ortamında bütüncül bir biçimde incelenmesine olanak tanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Creswell, 2009). Bu bağlamda araştırmada, ilkökul düzeyinde özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin deneyimleri, algıları ve gözlemleri derinlemesine ele alınmıştır. Nitel yöntem tercih edilmesinin temel nedeni, öğretmenlerin bireysel deneyimlerinin, olaylara ilişkin algılarının ve zorbalıkla baş etme yaklaşımlarının betimsel olarak ortaya konulmasıdır. Çalışma, katılımcıların kendi ifadeleri üzerinden anlamlı örüntülerin ve temaların belirlenmesini hedeflemektedir. Ayrıca nitel yaklaşım, zorbalığın yalnızca sayısal verilerle değil, sosyal ve psikolojik boyutlarıyla da anlaşılmasına katkı sağlamaktadır (Marshall ve Rossman, 2016).

### Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2025–2026 eğitim-öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde görev yapan 19 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemi, araştırma konusuyla ilgili farklı deneyim ve bakış açılarını yansıtacak katılımcıların seçilmesine olanak sağlar (Altunışık vd., 2007). Bu bağlamda, öğretmenlerin mesleki deneyim süreleri, görev yaptıkları okul türleri ve çalıştıkları öğrenci grupları dikkate alınarak çeşitlilik oluşturulmuştur. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

**Tablo 1.** *Katılımcıların Demografik Özellikleri*

| Katılımcı Kodu | Cinsiyet | Yaş Aralığı | Mesleki Kıdem (Yıl) | Görev Yapılan Okul Türü          | Çalışılan Öğrenci Grubu  |
|----------------|----------|-------------|---------------------|----------------------------------|--------------------------|
| Ö1             | Kadın    | 26–30       | 1–5                 | Özel Eğitim Uygulama Okulu       | Orta düzey ZED           |
| Ö2             | Erkek    | 31–35       | 6–10                | Özel Eğitim Meslek Okulu         | Hafif düzey ZED          |
| Ö3             | Kadın    | 36–40       | 11–15               | Özel Eğitim Sınıfı (Kaynaştırma) | Öğrenme güçlüğü          |
| Ö4             | Kadın    | 26–30       | 1–5                 | Özel Eğitim Uygulama Okulu       | Ağır düzey ZED           |
| Ö5             | Erkek    | 41–45       | 16–20               | Özel Eğitim Meslek Okulu         | Hafif düzey ZED          |
| Ö6             | Kadın    | 31–35       | 6–10                | Özel Eğitim Sınıfı               | Otizm spektrum bozukluğu |
| Ö7             | Erkek    | 26–30       | 1–5                 | Özel Eğitim Uygulama Okulu       | Ağır düzey ZED           |
| Ö8             | Kadın    | 36–40       | 11–15               | Özel Eğitim Sınıfı               | Otizm                    |
| Ö9             | Kadın    | 31–35       | 6–10                | Özel Eğitim Meslek Okulu         | Hafif ZED                |
| Ö10            | Erkek    | 26–30       | 1–5                 | Özel Eğitim Sınıfı (Kaynaştırma) | Öğrenme güçlüğü          |
| Ö11            | Kadın    | 41–45       | 16–20               | Özel Eğitim Uygulama Okulu       | Orta düzey ZED           |
| Ö12            | Erkek    | 31–35       | 6–10                | Özel Eğitim Meslek Okulu         | Hafif ZED                |
| Ö13            | Kadın    | 36–40       | 11–15               | Özel Eğitim Sınıfı               | Otizm                    |
| Ö14            | Kadın    | 26–30       | 1–5                 | Özel Eğitim Uygulama Okulu       | Ağır ZED                 |
| Ö15            | Erkek    | 31–35       | 6–10                | Özel Eğitim Sınıfı (Kaynaştırma) | Öğrenme güçlüğü          |
| Ö16            | Kadın    | 46+         | 21+                 | Özel Eğitim Meslek Okulu         | Hafif ZED                |
| Ö17            | Erkek    | 36–40       | 11–15               | Özel Eğitim Sınıfı               | Orta düzey ZED           |
| Ö18            | Kadın    | 31–35       | 6–10                | Özel Eğitim Uygulama Okulu       | Otizm                    |
| Ö19            | Erkek    | 26–30       | 1–5                 | Özel Eğitim Sınıfı               | Hafif düzey ZED          |

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcı öğretmenlerin yaş aralığının 26–46+ arasında değiştiği ve örneklemin deneyim çeşitliliğini yansıttığı görülmektedir. Mesleki kıdem açısından hem 1–5 yıl deneyime sahip yeni öğretmenlerin hem de 20 yıl üzeri kıdeme sahip uzman öğretmenlerin grupta yer alması, maksimum çeşitlilik örneklemeyle uyumludur. Katılımcıların farklı okul türlerinde (uygulama okulu, meslek okulu, kaynaştırma sınıfı) görev yapmaları, araştırma verilerinin geniş bir özel eğitim yelpazesini temsil ettiğini göstermektedir. Çalışılan öğrenci gruplarının hafif, orta ve ağır düzey zihin yetersizliği ile otizm ve öğrenme güçlüğü gibi farklı kategorileri içermesi, öğretmen deneyimlerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak sağlamaktadır.

### Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu, literatürde yer alan çalışmalar (Cincioğlu, 2023; Sarı ve Pürsün, 2019; Terzioğlu, 2022) incelenerek hazırlanmıştır. Formda, öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin algılarını, deneyimlerini, gözlemlerini ve müdahale yöntemlerini ortaya çıkarmaya yönelik açık uçlu sorular yer almaktadır. Görüşme formunun kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, özel eğitim ve eğitim yönetimi alanında uzman üç akademisyenin görüşü alınmış, ifadeler dil ve içerik açısından düzenlenmiştir. Pilot uygulama sonucunda formun anlaşılır ve yeterli olduğu belirlenmiştir. Görüşmeler, katılımcıların gönüllü katılımı esas alınarak yürütülmüştür.

### Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, 2025–2026 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Ankara ili merkez ilçelerinde görev yapan özel eğitim öğretmenleriyle yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Her görüşme ortalama 30–40 dakika sürmüştür. Görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve ardından sözel ifadeler yazıya dökülmüştür. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi

kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin önceden belirlenen temalar doğrultusunda sistematik biçimde sınıflandırılarak özetlenmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Görüşme kayıtları yazıya aktarıldıktan sonra her katılımcıya bir kod adı verilmiş (Y1, Y2, Y3 vb.) ve veriler tematik çerçeveye göre analiz edilmiştir. Veri analizi sürecinde Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen aşamalar izlenmiştir: (1) Verilerin düzenlenmesi, (2) anlamlı temaların belirlenmesi, (3) doğrudan alıntılarının seçilmesi, (4) bulguların yorumlanması. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için iki alan uzmanı tarafından bağımsız kodlama yapılmış, kodlayıcılar arası uyum oranı %87 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği için çeşitleme, katılımcı doğrulaması ve doğrudan alıntılara yer verme ilkeleri uygulanmıştır. Ayrıca, elde edilen bulguların doğruluğunu desteklemek amacıyla önceki araştırma sonuçlarıyla karşılaştırmalar yapılmıştır (Creswell, 2009; Marshall ve Rossman, 2016).

## BULGULAR

### Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Birinci araştırma sorusu “Özel eğitim sınıflarında akran zorbalığı hangi biçimlerde ortaya çıkmaktadır?” şeklindedir. Bu araştırma sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

**Tablo 2.** Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

| Ana Tema                        | Alt Tema                                      | Katılımcılar         | f |
|---------------------------------|-----------------------------------------------|----------------------|---|
| Fiziksel Zorbalık               | İtme-çekme davranışları                       | Ö1, Ö4, Ö7, Ö11, Ö15 | 5 |
|                                 | Eşya fırlatma / eşya zarar verme              | Ö2, Ö5, Ö8, Ö13      | 4 |
| Sözel ve Duygusal Zorbalık      | Hakaret / alay etme                           | Ö3, Ö6, Ö9, Ö12, Ö16 | 5 |
|                                 | Dışlama / iletişim kurmama                    | Ö2, Ö10, Ö14, Ö18    | 4 |
|                                 | Tehdit ve korkutma                            | Ö6, Ö11, Ö17         | 3 |
|                                 | Öğrenme sürecini bozma (derste provoke etme)  | Ö4, Ö7, Ö15          | 3 |
| Davranışsal ve Dolaylı Zorbalık | Başkasına ait eşyaları saklama / izinsiz alma | Ö5, Ö8, Ö12, Ö19     | 4 |

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin üç ana tema altında toplandığı görülmektedir. Bu ana temalar; Fiziksel Zorbalık, Sözel ve Duygusal Zorbalık ile Davranışsal ve Dolaylı Zorbalık olarak belirlenmiştir. Fiziksel Zorbalık ana teması altında iki alt tema yer almaktadır. Bu kapsamda itme-çekme davranışları alt temasına 5 öğretmen, eşya fırlatma / eşya zarar verme alt temasına ise 4 öğretmen görüş bildirmiştir. Sözel ve Duygusal Zorbalık ana teması altında öğretmen görüşleri üç alt tema çerçevesinde toplanmıştır. Hakaret / alay etme alt temasına 5 öğretmen, dışlama / iletişim kurmama alt temasına 4 öğretmen ve tehdit ve korkutma alt temasına 3 öğretmen tarafından görüş bildirilmiştir. Davranışsal ve Dolaylı Zorbalık ana teması kapsamında ise öğrenme sürecini bozma (derste provoke etme) alt temasına 3 öğretmen, başkasına ait eşyaları saklama / izinsiz alma alt temasına 4 öğretmen görüş sunmuştur. Bu görüşlerin bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Ö1: Öğrenciler arasında en sık gördüğüm zorbalık, anlık öfke ile ortaya çıkan itme ve çekme davranışlarıdır. Ö4: Derste uyarmama rağmen bazı öğrenciler arkadaşlarını iterek yer değiştirmeye çalışıyor. Ö6: Alay etme ve lakap takma davranışlarının, öğrencilerde

duygusal olarak daha incitici etkileri oluyor. Ö16: Alay edilme davranışının öğrencilerin sosyal uyumunu çok olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Ö8: Bazı öğrenciler, istemedikleri arkadaşlarını bilinçli şekilde oyun dışı bırakıyor. Ö18: Dışlama, özellikle tenefüslerde kendini daha belirgin gösteriyor. Ö12: Eşyaları saklama veya izinsiz alma, sınıf içinde sık karşılaştığım dolaylı zorbalık türlerindendir. Ö19: Eşya saklama davranışlarının çoğu “şaka” olarak yapılıyor görünse de öğrencilerde ciddi huzursuzluk yaratıyor.”

## İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

İkinci araştırma sorusu “Öğretmenler sınıflarında meydana gelen akran zorbalığı durumlarını nasıl fark etmekte ve nasıl değerlendirmektedir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

**Tablo 3. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular**

| Ana Tema                               | Alt Tema                               | Katılımcılar             | f |
|----------------------------------------|----------------------------------------|--------------------------|---|
| <b>Zorbalığı Fark Etme Belirtileri</b> | Davranışsal ve duygusal değişimler     | Ö1, Ö3, Ö4, Ö7, Ö10, Ö12 | 6 |
|                                        | Akran etkileşimindeki ani farklılıklar | Ö2, Ö5, Ö8, Ö9, Ö15      | 5 |
|                                        | Öğrenci bildirimleri ve şikâyetler     | Ö6, Ö11, Ö13, Ö17        | 4 |
| <b>Durumu Değerlendirme Süreci</b>     | Tarafları dinleme ve karşılaştırma     | Ö1, Ö2, Ö6, Ö14, Ö18     | 5 |
|                                        | Bağlamsal analiz yapma                 | Ö3, Ö7, Ö9, Ö16          | 4 |
|                                        | Rehberlik ve aile iş birliği           | Ö5, Ö11, Ö13, Ö19        | 4 |

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin iki ana tema altında toplandığı görülmektedir. Bu ana temalar; Zorbalığı Fark Etme Belirtileri ve Durumu Değerlendirme Süreci olarak belirlenmiştir. Zorbalığı Fark Etme Belirtileri ana teması altında üç alt tema yer almaktadır. Bu kapsamda davranışsal ve duygusal değişimler alt temasına 6 öğretmen, akran etkileşimindeki ani farklılıklar alt temasına 5 öğretmen ve öğrenci bildirimleri ve şikâyetler alt temasına 4 öğretmen görüş bildirmiştir. Durumu Değerlendirme Süreci ana teması altında öğretmen görüşleri üç alt tema çerçevesinde toplanmıştır. Tarafları dinleme ve karşılaştırma alt temasına 5 öğretmen, bağlamsal analiz yapma alt temasına 4 öğretmen ve rehberlik ve aile iş birliği alt temasına 4 öğretmen tarafından görüş bildirilmiştir. Bu görüşlerin bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Ö1: Zorbalığı genellikle öğrencinin davranışındaki ani değişikliklerden ve tedirginliğinden fark ediyorum. Ö3: Sessizleşme, derse katılımda düşme veya göz teması kurmama benim için önemli bir işarettir. Ö5: Öğrencinin bazı akranlarından bilinçli şekilde uzak durması durumu fark etmemi sağlıyor. Ö8: Akranlar arasında aniden gerilim oluştuğunda hemen gözlem yaparak sebebini anlamaya çalışıyorum. Ö6: Çoğunlukla olay öğrenci şikâyetiyle bana ulaşıyor ve bu şikâyet üzerinden değerlendirme yapıyorum. Ö11: Sürekli şikâyet eden öğrencilerin söylediklerini olayın geçmişiyle birlikte değerlendiriyorum. Ö14: Olayı iki tarafı da dinleyerek, ifadeleri karşılaştırarak değerlendiriyorum.”

## Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Üçüncü araştırma sorusu “Akran zorbalığının ortaya çıkmasında hangi bireysel ve çevresel faktörlerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz?” şeklindedir. Bu araştırma sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

**Tablo 4. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular**

| Ana Tema                  | Alt Tema                                  | Katılımcılar             | f |
|---------------------------|-------------------------------------------|--------------------------|---|
| <b>Bireysel Faktörler</b> | Duygu düzenleme güçlükleri                | Ö1, Ö3, Ö6, Ö11, Ö14     | 5 |
|                           | İletişim ve sosyal beceri yetersizlikleri | Ö2, Ö4, Ö7, Ö9, Ö13, Ö17 | 6 |
|                           | Davranış problemleri ve dürtüsellik       | Ö5, Ö8, Ö12, Ö15         | 4 |
| <b>Çevresel Faktörler</b> | Aile tutumları ve ev ortamı               | Ö1, Ö10, Ö14, Ö18        | 4 |
|                           | Olumsuz akran etkileşimleri               | Ö3, Ö7, Ö9, Ö16, Ö19     | 5 |
|                           | Sınıf içi fiziksel ve sosyal ortam        | Ö4, Ö6, Ö8, Ö12          | 4 |

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin iki ana tema altında toplandığı görülmektedir. Bu ana temalar; Bireysel Faktörler ve Çevresel Faktörler olarak belirlenmiştir. Bireysel Faktörler ana teması altında üç alt tema yer almaktadır. Bu kapsamda duygu düzenleme güçlükleri alt temasına 5 öğretmen, iletişim ve sosyal beceri yetersizlikleri alt temasına 6 öğretmen ve davranış problemleri ve dürtüsellik alt temasına 4 öğretmen görüş bildirmiştir. Çevresel Faktörler ana teması altında öğretmen görüşleri üç alt tema çerçevesinde toplanmıştır. Aile tutumları ve ev ortamı alt temasına 4 öğretmen, olumsuz akran etkileşimleri alt temasına 5 öğretmen ve sınıf içi fiziksel ve sosyal ortam alt temasına 4 öğretmen tarafından görüş bildirilmiştir. Bu görüşlerin bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Ö1: Duygu kontrolü zayıf olan öğrencilerin akranlarına karşı daha kolay öfkelenebildiğini gözlemliyorum. Ö11: Duygu düzenleme güçlüğü yaşayan öğrenciler özellikle stresli durumlarda akranlarına karşı agresifleşiyor. Ö2: İletişim becerileri sınırlı olan öğrenciler anlaşılmadıklarında zorbalığa başvurabiliyor. Ö7: İletişim eksikliği yüzünden öğrenciler birbirlerini yanlış anlıyor ve bu yanlış anlaşılma zorbalığa dönüşüyor. Ö5: Dürtüsel davranan öğrenciler çoğu zaman düşünmeden fiziksel zorbalık sergiliyor. Ö15: Dürtüsellik seviyesi yüksek olan öğrenciler akranlarına istemeden zarar verebiliyor. Ö10: Evde yaşanan olumsuzlukların öğrencinin davranışlarına doğrudan yansıdığını düşünüyorum. Ö18: Ev ortamındaki ilgisizlik ve denetimsizlik öğrencinin saldırgan davranışlarını artırıyor.”

#### **Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular**

Dördüncü araştırma sorusu “Öğretmenler akran zorbalığıyla baş ederken hangi yöntemleri ve stratejileri kullanmaktadır?” şeklindedir. Bu araştırma sorusuna ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

**Tablo 5. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular**

| Ana Tema                     | Alt Tema                                       | Katılımcılar             | f |
|------------------------------|------------------------------------------------|--------------------------|---|
| <b>Sınıf İçi Müdahaleler</b> | Davranış düzenleme ve anında yönlendirme       | Ö1, Ö2, Ö5, Ö7, Ö10, Ö12 | 6 |
|                              | Sosyal beceri öğretimi ve model olma           | Ö3, Ö4, Ö6, Ö9, Ö13, Ö15 | 6 |
| <b>Destek</b>                | Rehberlik servisi ile iş birliği               | Ö2, Ö6, Ö8, Ö11, Ö14     | 5 |
| <b>Mekanizmaları</b>         | Aile bilgilendirmesi ve ortak çözüm geliştirme | Ö3, Ö7, Ö10, Ö16, Ö19    | 5 |
| <b>Önleyici Stratejiler</b>  | Sınıf kuralları ve rutinlerin güçlendirilmesi  | Ö1, Ö4, Ö5, Ö9           | 4 |
|                              | Pozitif davranış destekleri kullanma           | Ö8, Ö12, Ö15, Ö17, Ö18   | 5 |

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin üç ana tema altında toplandığı görülmektedir. Bu ana temalar; Sınıf İçi Müdahaleler, Destek Mekanizmaları ve Önleyici Stratejiler olarak belirlenmiştir. Sınıf İçi Müdahaleler ana teması altında iki alt tema yer almaktadır. Bu kapsamda davranış düzenleme ve anında yönlendirme alt temasına 6

öğretmen, sosyal beceri öğretimi ve model olma alt temasına ise 6 öğretmen görüş bildirmiştir. Destek Mekanizmaları ana teması altında öğretmen görüşleri iki alt tema çerçevesinde toplanmıştır. Rehberlik servisi ile iş birliği alt temasına 5 öğretmen, aile bilgilendirmesi ve ortak çözüm geliştirme alt temasına 5 öğretmen tarafından görüş bildirilmiştir. Önleyici Stratejiler ana teması kapsamında ise sınıf kuralları ve rutinlerin güçlendirilmesi alt temasına 4 öğretmen, pozitif davranış destekleri kullanma alt temasına 5 öğretmen görüş sunmuştur. Bu görüşlerin bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Ö1: Zorbalık durumunu gördüğüm anda davranışı durdurup öğrenciyi sakinleştirmeye çalışıyorum. Ö12: Ani öfke davranışlarını azaltmak için öğrenciyi ortamdaki uzaklaştırıp duygularını düzenlemesine destek oluyorum. Ö3: Sosyal becerileri zayıf olan öğrencilere alternatif iletişim yollarını öğretmeye çalışıyorum. Ö4: Zorbalığı azaltmak için öğrencilere olumlu iletişim ve problem çözme becerileri model olmaya çalışıyorum. Ö6: Olayın çözümü için çoğu zaman rehberlik servisiyle birlikte hareket ediyorum. Ö11: Zorbalık durumlarında rehberlik servisiyle ortak değerlendirme yaparak çözüm yolları oluştuyorum. Ö7: Ailelerle iletişim kurarak zorbalık davranışının sürekliliğini önlemeyi hedefliyorum. Ö16: Aileyi sürece dahil ederek öğrencinin davranışını hem evde hem okulda iyileştirmek için çalışıyorum.”

### Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Beşinci araştırma sorusu “Akran zorbalığını önlemeye yönelik hangi eğitimsel ve yönetsel desteklere ihtiyaç duyulmaktadır?” şeklindedir. Bu araştırma sorusuna ilişkin bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

**Tablo 6. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular**

| Ana Tema                            | Alt Tema                                                 | Katılımcılar            | f |
|-------------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------|---|
| <b>Eğitimsel Destek İhtiyaçları</b> | Sosyal beceri öğretimine yönelik programlar              | Ö1, Ö3, Ö5, Ö7, Ö9, Ö13 | 6 |
|                                     | Davranış yönetimi eğitimleri                             | Ö2, Ö4, Ö6, Ö11, Ö15    | 5 |
|                                     | Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim                   | Ö8, Ö10, Ö12, Ö14, Ö18  | 5 |
| <b>Yönetsel Destek İhtiyaçları</b>  | Rehberlik kadrosunun güçlendirilmesi                     | Ö2, Ö6, Ö11, Ö16, Ö19   | 5 |
|                                     | Okul-aile iş birliğinin artırılması                      | Ö3, Ö7, Ö10, Ö14, Ö17   | 5 |
|                                     | Fiziksel ortam ve sınıf düzenlemelerinin iyileştirilmesi | Ö1, Ö4, Ö8, Ö12, Ö15    | 5 |

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin iki ana tema altında toplandığı görülmektedir. Bu ana temalar; Eğitimsel Destek İhtiyaçları ve Yönetsel Destek İhtiyaçları olarak belirlenmiştir. Eğitimsel Destek İhtiyaçları ana teması altında üç alt tema yer almaktadır. Bu kapsamda sosyal beceri öğretimine yönelik programlar alt temasına 6 öğretmen, davranış yönetimi eğitimleri alt temasına 5 öğretmen ve öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim alt temasına 5 öğretmen görüş bildirmiştir. Yönetsel Destek İhtiyaçları ana teması altında öğretmen görüşleri üç alt tema çerçevesinde toplanmıştır. Rehberlik kadrosunun güçlendirilmesi alt temasına 5 öğretmen, okul-aile iş birliğinin artırılması alt temasına 5 öğretmen ve fiziksel ortam ve sınıf düzenlemelerinin iyileştirilmesi alt temasına 5 öğretmen tarafından görüş bildirilmiştir. Bu görüşlerin bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

“Ö1: Sosyal beceri programlarının artırılmasının zorbalığın önlenmesinde çok etkili olacağını düşünüyorum. Ö13: Sosyal beceri eğitimlerinin yaygınlaştırılması zorbalığın önlenmesi için temel bir ihtiyaçtır. Ö2: Davranış yönetimi konusunda daha fazla yönlendirmeye ve uzman desteğine ihtiyaç duyuyorum. Ö18: Hizmet içi eğitimlerle

*öğretmenlerin zorbalığı fark etme ve yönetme becerileri güçlendirilebilir. Ö6: Rehberlik servisi sayısının artırılması müdahale sürecini hızlandıracaktır. Ö16: Rehberlik kadrosunun güçlendirilmesi öğrenci davranışlarının daha iyi takip edilmesini sağlar. Ö7: Ailelerle daha güçlü iletişim kurulması zorbalığın devam etmesini engelleyebilir. Ö10: Okul–aile iş birliği güçlendirilmeden zorbalıkla kalıcı mücadele mümkün değil.”*

### **Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler**

Bu araştırmada, özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin deneyimlerini, algılarını ve müdahale yaklaşımlarını ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni benimsenmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemeyle belirlenen 19 öğretmenden elde edilen veriler, akran zorbalığının özel eğitim ortamlarında çok boyutlu bir olgu olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Araştırmanın bulguları, akran zorbalığının hem bireysel hem çevresel etkenlerle şekillendiğini, farklı biçimlerde ortaya çıktığını ve yönetilmesinin kapsamlı bir yaklaşım gerektirdiğini ortaya koymuştur.

Araştırmanın ilk sorusuna ilişkin bulgular, özel eğitim sınıflarında akran zorbalığının fiziksel, sözel-duygusal ve dolaylı/davranışsal biçimlerde ortaya çıktığını göstermiştir. Öğretmenler özellikle itme–çekme, eşyalara zarar verme, alay etme, tehdit etme, dışlama ve eşya saklama gibi davranışların sık görüldüğünü ifade etmiştir. Bu sonuç, özel eğitim ortamlarında öğrencilerin iletişim becerilerindeki sınırlılıkların, duygu düzenleme güçlüklerinin ve sosyal etkileşim yetersizliklerinin davranışsal sorunları artırdığına işaret etmektedir.

İkinci araştırma sorusuna ilişkin bulgular, öğretmenlerin zorbalığı fark etmede en çok davranışsal ve duygusal değişiklikleri, akranlar arası etkileşimdeki ani farklılıkları ve öğrenci bildirimlerini dikkate aldıklarını ortaya koymuştur. Öğretmenler, zorbalığı değerlendirme sürecinde olayın bağlamını analiz etmeye, tarafları dinlemeye ve gerektiğinde rehberlik biriminden destek almaya önem vermektedir. Bu bulgu, özel eğitimde zorbalığın çoğu zaman örtük biçimde gerçekleştiğini ve öğretmenlerin dolaylı ipuçlarını analiz ederek durumu anlamlandırmaya çalıştığını göstermektedir.

Üçüncü araştırma sorusuna ilişkin bulgular, akran zorbalığının ortaya çıkışında hem bireysel faktörlerin (iletişim yetersizliği, duygu düzenleme güçlükleri, dürtüsellik, davranış problemleri) hem de çevresel faktörlerin (aile tutumları, akran ilişkileri, sınıfın fiziksel ve sosyal yapısı) etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, zorbalığın yalnızca bireysel bir problem olarak değil, ekolojik bir sistem içerisinde şekillenen karmaşık bir davranış olduğunu doğrulamaktadır. Özellikle aile ortamının etkisi ve sınıf içi düzenlemelerin öğrencilerin davranışlarını belirgin biçimde etkilediği bulgusu, yönetsel ve pedagojik müdahalelerin önemine vurgu yapmaktadır.

Dördüncü araştırma sorusundan elde edilen bulgular, öğretmenlerin zorbalıkla baş ederken hem reaktif hem de proaktif stratejiler kullandığını göstermektedir. Öğretmenler zorbalık durumunda anında müdahale etmekte, davranış düzenleme teknikleri uygulamakta, sosyal beceri öğretimi gerçekleştirmekte ve pozitif davranış desteklerinden yararlanmaktadır. Ayrıca rehberlik servisi ile iş birliği yapmak ve ailelerle iletişimi güçlendirmek öğretmenlerin en sık başvurduğu yöntemler arasındadır. Bu bulgular, zorbalık davranışlarının etkili biçimde yönetilmesinde okul ekosisteminin birçok bileşeninin birlikte hareket etmesi gerektiğini göstermektedir.

Beşinci araştırma sorusuna ilişkin bulgular, öğretmenlerin akran zorbalığını önlemeye yönelik hem eğitimsel hem de yönetsel desteklere ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur. Eğitimsel olarak sosyal beceri öğretimi programlarına, davranış yönetimi eğitimlerine ve hizmet içi eğitim faaliyetlerine vurgu yapılırken; yönetsel açıdan rehberlik kadrosunun güçlendirilmesi, okul-aile iş birliğinin artırılması ve sınıfın fiziksel ortamının iyileştirilmesi gereklilik olarak ifade edilmiştir. Bu sonuç, akran zorbalığının yalnızca sınıf düzeyinde çözülebilecek bir problem olmadığını; okul yönetimi, rehberlik birimi ve ailelerle koordineli şekilde çalışan bütüncül bir yapıyı zorunlu kıldığını göstermektedir.

Genel olarak araştırma, özel eğitim sınıflarında akran zorbalığının sınıf içi dinamiklerden aile yapısına, bireysel özelliklerden okul yönetim politikalarına kadar geniş bir çerçevede ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Bulgular, özel eğitim ortamlarında zorbalığın önlenmesi ve yönetilmesi için çok bileşenli, sistem temelli ve proaktif bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini göstermektedir. Öğretmen eğitimi, aile danışmanlığı, sosyal beceri programları, okul yönetimi desteği ve sınıf ortamının yeniden düzenlenmesi gibi alanlara yapılacak yatırımlar, zorbalığın azaltılmasında kritik öneme sahiptir.

## **Tartışma**

Araştırmanın ilk alt problemine ilişkin bulgular, özel eğitim sınıflarında akran zorbalığının fiziksel, sözel, duygusal ve dolaylı biçimlerde ortaya çıktığını göstermektedir. Öğretmenler; itme, çekme, eşyalara zarar verme, alay etme, lakap takma, tehdit etme, dışlama ve eşyaları saklama gibi davranışların sık gözlemlendiğini belirtmiştir. Bu sonuç, ilkokul ve ortaokul düzeyinde akran zorbalığının türlerini inceleyen çalışmalarla büyük ölçüde örtüşmektedir (Çinkır ve Karaman-Kepenekçi, 2003; Çankaya, 2011; Hamurcu, 2020; Sulak ve Altuntaş, 2022). Özellikle özel gereksinimli öğrencilerde sözel ve ilişkisel zorbalığın yanı sıra fiziksel zorbalığın da daha belirgin olduğu; otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu veya zihinsel yetersizlik tanısı olan öğrencilerin zorbalığa daha sık maruz kaldığı ya da bu tür davranışlara karıştığı farklı araştırmalarda da vurgulanmaktadır (Eroğlu ve Kılıç, 2020).

İkinci alt probleme ilişkin bulgular, öğretmenlerin zorbalığı fark ederken çoğunlukla öğrencilerin davranış ve duygu durumlarındaki değişimleri, akran etkileşimlerindeki ani farklılaşmaları ve öğrenci bildirimlerini dikkate aldıklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, öğretmenlerin zorbalığı yalnızca açık ve doğrudan olaylar üzerinden değil, örtük ve dolaylı ipuçları üzerinden de izlediklerini göstermektedir. Nitekim öğretmen ve yönetici görüşlerine dayalı çalışmalarda da zorbalığın çoğu zaman sınıf içi iklim, öğrencinin duygusal tepkileri ve sosyal geri çekilme davranışları üzerinden fark edildiği belirtilmektedir (Çarkıt ve Bacanlı, 2020; Genç, 2007). Araştırmamızda öğretmenlerin olayları değerlendirirken öğrencilerin özel gereksinim profillerini ve sınıf bağlamını dikkate almaları ise özel eğitim alanına özgü bir hassasiyet olarak yorumlanabilir. Kaynaştırma sınıflarında yürütülen nitel çalışmalar da öğretmenlerin zorbalığı değerlendirirken öğrencinin tanısı, sosyal beceri düzeyi ve önceki davranış örüntülerini temel aldığını ortaya koymaktadır (Sarı ve Pürsün, 2019; Terzioğlu, 2022).

Üçüncü alt problem bulguları, akran zorbalığının ortaya çıkmasında bireysel ve çevresel faktörlerin birlikte etkili olduğunu göstermektedir. Öğretmenler; duygu düzenleme güçlükleri, iletişim ve sosyal beceri yetersizlikleri, dürtüsellik ve problem davranışları önemli bireysel risk faktörleri olarak ifade etmiştir. Bu bulgu, problem çözme becerisi, öfke ifade tarzları, kendini denetleme ve öz yeterlik gibi bireysel değişkenlerin zorbalığı yordayıcı

rolünü vurgulayan çalışmalarla uyumludur (Atik ve Kemer, 2008; Aydemir, 2023). Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal ipuçlarını yorumlama ve uygun tepki verme konusunda yaşadıkları güçlükler, bu grubu hem zorbalık davranışını başlatma hem de zorbalığa maruz kalma açısından risk altına sokmaktadır. Çevresel faktörler açısından bakıldığında ise aile tutumları, okul ortamı ve akran ilişkilerinin zorbalığın ortaya çıkışında belirleyici olduğu görülmektedir.

Dördüncü alt problem bulguları, öğretmenlerin akran zorbalığıyla baş ederken kullandıkları stratejilerin alanyazındaki bulgularla büyük ölçüde örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Öğretmenler zorbalık davranışına çoğunlukla anında müdahale etmekte, sınıf kuralları ve rutinleri üzerinden davranış düzenleme yapmaya, sosyal beceri öğretimi sağlamaya ve pozitif davranışları pekiştirmeye çalışmaktadır. Bu durum, zorbalıkla mücadelede sınıf içi müdahalelerin, sosyal beceri programlarının ve olumlu davranış desteklerinin önemini vurgulayan araştırmalarla tutarlıdır (Çubukçu ve Dönmez, 2012; Sulak ve Altuntaş, 2022). Ayrıca öğretmenlerin rehberlik servisi ve aileyle iş birliğine vurgu yapmaları, zorbalığın yalnızca sınıf içi bir disiplin konusu değil, psikososyal bir süreç olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu bulgu, kaynaştırma sınıfları ve özel eğitim ortamlarında zorbalıkla baş etme stratejilerini inceleyen çalışmalarla paralellik taşımaktadır (Cincioglu ve Kurt, 2024; Sarı ve Pürsün, 2019).

Beşinci alt problem bulguları ise öğretmenlerin zorbalığı önlemeye yönelik eğitimsel ve yönetsel desteklere duyduğu ihtiyacı açık biçimde ortaya koymaktadır. Sosyal beceri temelli programlara, davranış yönetimi ve zorbalıkla baş etme konusunda hizmet içi eğitimlere duyulan ihtiyaç, öğretmen yeterliklerinin sürekli geliştirilmesi gerektiğini vurgulayan çalışmalarla örtüşmektedir (Atış Akyol vd., 2018; Çarkıt ve Bacanlı, 2020). Benzer şekilde, rehberlik kadrosunun güçlendirilmesi, okul-aile iş birliğinin artırılması ve fiziksel ortamın iyileştirilmesine yönelik beklentiler de mevcut politika ve uygulamaların geliştirilmeye açık olduğunu göstermektedir. Özellikle kaynaştırma ve özel eğitim ortamlarında yürütülen çalışmalar, rehberlik hizmetlerinin yetersizliği ve aile katılımındaki sınırlılıkların zorbalıkla mücadelede önemli bir engel olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Bayram, 2022; Özdemir, 2020).

Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları özel eğitim sınıflarında akran zorbalığının yaygın, çok boyutlu ve ekolojik bir bağlamda ele alınması gereken bir sorun olduğunu gösteren alanyazınla büyük ölçüde tutarlıdır (Terzioğlu, 2022). Bununla birlikte çalışma, özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin zorbalıkla ilgili özgül deneyimlerini, zorbalığı nasıl tanımladıklarını, nasıl fark ettiklerini ve hangi koşullarda müdahale ettiklerini ayrıntılı biçimde ortaya koyarak, özellikle Türkiye bağlamında sınırlı sayıdaki nitel çalışmalara yeni ve güncel bir katkı sunmaktadır.

## Öneriler

Özel eğitim sınıflarında akran zorbalığını azaltmak için sosyal beceri, empati ve problem çözme odaklı yapılandırılmış eğitim programları geliştirilerek düzenli biçimde uygulanmalıdır. Bu tür programlar, öğrencilerin sosyal etkileşimlerini güçlendirerek zorbalık davranışlarının önlenmesine katkı sağlar.

Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler, zorbalığı fark etme, değerlendirme ve etkili müdahale stratejileri konusunda sistematik biçimde düzenlenmelidir. Böylece öğretmenlerin

sınıf içi gözlem ve müdahale kapasiteleri artırılarak zorbalıkla mücadelede daha etkin bir rol üstlenmeleri sağlanır.

Okul yönetimleri, rehberlik servislerinin personel sayısını ve çalışma koşullarını güçlendirerek zorbalık vakalarının takibini daha sistematik hale getirmelidir. Bu düzenleme, okul temelli önleme çalışmalarının daha kapsamlı ve sürdürülebilir biçimde yürütülmesine olanak tanır.

Ailelere yönelik bilgilendirme seminerleri düzenlenerek akran zorbalığının belirtileri, sonuçları ve ailelerin sürece nasıl katkı sağlayabileceği konusunda farkındalık oluşturulmalıdır. Bu yaklaşım, okul-aile iş birliğini güçlendirerek öğrencilerin korunmasına yönelik bütüncül bir destek sağlar.

Okullarda zorbalığa karşı net, yazılı ve tüm paydaşlar tarafından bilinen bir okul politikası geliştirilmeli ve tutarlı biçimde uygulanmalıdır. Bu politika, sınıf kuralları ve okul iklimiyle uyumlu şekilde yürütülerek öğrenciler arasında güvenli ve destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturur.

### Kaynakça

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya Yayıncılık.
- Atış Akyol, N., Yıldız, C., & Akman, B. (2018). Öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin görüşleri ve zorbalıkla baş etme stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 439–459.
- Atık, G., ve Kemer, G. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki zorbalığı yordamada problem çözme becerisi, sürekli öfke-öfke ifade tarzları ve fiziksel özyeterliğin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 198–206.
- Aydemir, T. (2023). Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının akran zorbalığına maruz kalmalarındaki etkisi. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 6(2), 112–129.
- Bayram, F. T. (2022). *Otizm spektrum bozukluğu tanısı olan ilköğretim çağındaki kaynaştırma öğrencilerinin karşılaştıkları zorbalıklara ilişkin ebeveyn görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). ProQuest Dissertations Publishing.
- Card, N. A., & Hodges, E. V. E. (2008). Peer victimization among schoolchildren: Correlations, causes, consequences, and considerations in assessment and intervention. *School Psychology Quarterly*, 23(4), 451–461.
- Cincioğlu, Ş., ve Kurt, Ö. (2024). Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik akran zorbalığını önleme ve müdahale stratejilerinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(1), 101–118.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage.

- Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 81–92.
- Çarkıt, E., & Bacanlı, F. (2020). Okullarda akran zorbalığı: Öğretmen görüşlerine göre nitel bir çalışma. *Uluslararası Toplum Çalışmaları Dergisi*, 10(15), 2545–2583.
- Çinkır, Ş., & Karaman-Kepenekçi, Y. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34(34), 236–253.
- Çubukçu, Z., & Dönmez, A. (2012). İlköğretim okul yöneticilerinin şiddet türlerine yönelik görüşleri ve şiddetle başa çıkma yöntemleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(1), 37–64
- Eroğlu, M., & Kılıç, B. G. (2020). Peer bullying among children with autism spectrum disorder in formal education settings: Data from Turkey. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 75, 1–7.
- Genç, G. (2007). *Genel liselerde akran zorbalığı ve yönetimi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511–537.
- Hamurcu, S. (2020). İlkokul öğrencilerinde akran zorbalığı: Ankara Pursaklar örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(28), 1322–1348.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2016). *Designing qualitative research* (6th ed.). Sage Publishing.
- Olweus, D. (1997). Bully/victim problems in school: Facts and intervention. *European Journal of Psychology of Education*, 12, 495–510.
- Özkan, İ., Nuri, C., ve Bağlama, B. (2023). Özel eğitim gerektiren bireylerde akran zorbalığının öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi (KKTC örneği). *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 97–113.
- Sarı, H., & Pürsün, T. (2019). Kaynaştırma sınıflarında akran zorbalığının öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), 731–768.
- Sulak, S. E., ve Altuntaş, Z. (2022). İlkokullarda yaşanan akran zorbalığının sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 88–110.
- Terzioğlu, N. K. (2022). Özel eğitimde akran zorbalığı: Öğretmen görüşlerine dayalı nitel bir çalışma. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 1(2), 50–65.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık